

Vergaderjaar 2023–2024

32 011

Tabaksbeleid

Nr. 116

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 12 augustus 2024

De vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de brief van 6 juni 2024 inzake de publicatie van het Besluit houdende wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit in verband met het verbieden van de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten en horeca- inrichtingen voor supermarkten en horeca-inrichtingen (Stb. 2024, 89) (Kamerstuk 32 011, nr. 109).

De Staatssecretaris heeft deze vragen beantwoord bij brief van 12 augustus 2024. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Eerdmans

Adjunct-griffier van de commissie,
Heller

1

Kunt u aangeven op welke punten het besluit en de toelichting zijn aangepast om aan de kritiek van de Afdeling advisering van de Raad van State ten aanzien van de effectiviteit tegemoet te komen?

De Afdeling advisering van de Raad van State (hierna: de Afdeling) heeft geadviseerd om nader in te gaan op de vraag of het verkoopverbod en de registratieplicht voldoende effectief zullen zijn, of dat extra maatregelen (zoals een vergunningstelsel) nodig zijn om het aantal verkooppunten te beheersen, en in de toelichting hierop in te gaan.

In het nader rapport¹ is ingegaan op het advies van de Afdeling en meer specifiek op de effectiviteit van het verkoopverbod. Daarbij is kort samengevat aangegeven dat er naar verwachting sprake zal zijn van een significante daling van het aantal verkooppunten. Pas na de inwerking-treding van het Besluit houdende wijziging van het Tabaks- en rookwaren-besluit in verband met het verbieden van de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten en horeca- inrichtingen voor supermarkten en horeca-inrichtingen² (hierna: het wijzigingsbesluit) zal duidelijk zijn of het verbod op de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten, voldoende effectief is in het verminderen van het aantal verkooppunten. Vooralsnog kan alleen worden uitgegaan van de goed onderbouwde schattingen uit het onderzoek van SEO Economisch Onderzoek (hierna: SEO). Het effect van deze maatregel kan uiteindelijk worden gemeten met de gegevens verkregen vanuit de nog in te voeren registratieplicht. Zoals de Afdeling in haar advies opmerkt, kan een vergunningstelsel gezien worden als een alternatieve maatregel die tot doel heeft het aantal verkooppunten terug te dringen. Om die reden is paragraaf 3.4 aan de toelichting van het wijzigingsbesluit toegevoegd. In deze paragraaf wordt ingegaan op een vergunningstelsel met een beperkt aantal uit te geven vergunningen als alternatief voor een verkoopverbod en op de redenen waarom hier niet voor is gekozen.

2

Hoeveel capaciteit heeft de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) om toezicht te houden om het nieuwe verbod op de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten en horeca-inrichtingen?

Vanaf 1 juli jl. zijn circa 15 inspecteurs aan de slag met het toezicht op het verkoopverbod in supermarkten en horeca. Deze inspecteurs zullen in 2024 circa 400 inspecties uitvoeren op het verkoopverbod bij supermarkten en horeca-inrichtingen. Naast de controle op het verkoopverbod voeren deze inspecteurs ook andere controles uit op basis van de Tabaks- en rookwarenwet, zoals leeftijdgrenscontroles en de controle op het smaakjesverbod voor e-sigaretten.

3

In hoeverre heeft de NVWA volgens u voldoende capaciteit om het nieuwe verbod op de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten en horeca-inrichtingen te kunnen handhaven?

De NVWA heeft mij aangegeven dat de capaciteit voor het toezicht op het verkoopverbod in supermarkten en horeca (reguliere verkooppunten)

¹ Stcrt. 2024, 13720.

² Stb. 2024, 89.

zoals beschreven in het antwoord op vraag 2 vooralsnog toereikend lijkt. Uit de handhavingspraktijk blijkt dat een deel van de bedrijven uit eigen beweging nieuwe regels naleven. Daarnaast zijn er bedrijven waar dit niet het geval is en waar handhaving ingezet moet worden. De NVWA werkt risicogericht en zal de genoemde handhavingscapaciteit vooral inzetten op verkooppunten waar de naleving waarschijnlijk minder hoog is. De inschatting van de NVWA is dat de naleving zo op acceptabel niveau gebracht kan worden. Daarbij moet rekening worden gehouden dat het effect van handhaving pas na verloop van tijd zichtbaar wordt.

4

Hoeveel capaciteit is er volgens de NVWA noodzakelijk om het nieuwe verbod op de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten en horeca-inrichtingen te kunnen handhaven?

De capaciteit, zoals beschreven in het antwoord op vraag 2 lijkt vooralsnog toereikend.

5

Kunt u uitleggen waarom extra en strengere maatregelen om het aantal verkooppunten te verminderen worden uitgesteld, terwijl zowel de Afdeling advisering van de Raad van State als recente doorrekeningen van het RIVM benadrukken dat dit noodzakelijk is om de doelen van het Nationaal Preventieakkoord te bereiken? Waarom wordt er niet direct onderzoek verricht naar de mogelijkheid van een vergunningstelsel als potentieel meest geschikte instrument voor verdere reductie van het aantal verkooppunten?

Mijn ambtsvoorganger heeft in zijn brief van 25 oktober 2023³ uitgewerkt wat nodig is een vergunningstelsel in te voeren. Ik hecht eraan te benadrukken dat de invoering van een vergunningstelsel niet automatisch de mogelijkheid biedt tot het maximaleren van verkooppunten per wijk. Als het vergunningstelsel zo zou worden ingericht dat bestaande verkooppunten een vergunning zouden krijgen en deze vergunning niet beschikbaar is voor nieuwe verkooppunten, dan worden de bestaande verkooppunten, zoals in eerdergenoemde brief aangegeven, onevenredig bevoordeeld door het voor nieuwkomers onmogelijk te maken tot de markt toe te treden. Dit is in strijd met de Dienstenrichtlijn⁴. De verdeling van deze schaarse rechten dient op een eerlijke en transparante manier te geschieden, waarbij alle gegadigden (periodiek) evenveel kans maken. Met het oog op deze uitgangspunten is het mijn inschatting dat het categorisch uitsluiten van nieuwe verkooppunten juridisch onmogelijk is. Als het vergunningstelsel zo zou worden ingericht dat bestaande verkooppunten en nieuwe verkooppunten een gelijke kans op het verkrijgen van een vergunning zouden hebben, binnen een maximaal aantal toegestane verkooppunten, dan ligt het voor de hand dat niet alle bestaande verkooppunten bij de verdeling een vergunning krijgen en daarom moeten stoppen met de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten. Invoering van een vergunningplicht op een zodanige wijze vergt, omdat dit een inbreuk op het eigendomsrecht vormt, een overgangstermijn van enkele jaren om bestaande verkooppunten de gelegenheid te geven zich hieraan aan te passen. Dit in ogenschouw nemende lijkt de meest efficiënte en eerlijke manier om het aantal verkooppunten te verminderen het strenger maken van de

³ Kamerstukken II 2023/24, 32 011 en 32 793, nr. 107.

⁴ Richtlijn 2006/123/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende diensten op de interne markt.

algemeen geldende eisen waaraan een verkooppunt van tabaksproducten en aanverwante producten dient te voldoen. Met het volgen van deze strategie, waarmee in 2032 de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten voorbehouden zal zijn aan speciaalzaken, zullen er in 2032 naar schatting nog rond de 1.500 verkooppunten over zijn.

6

Kunt u aangeven op welke punten het besluit en de toelichting zijn aangepast om aan de kritiek van de Afdeling advisering van de Raad van State ten aanzien van de effectiviteit tegemoet te komen?

Het besluit zelf is niet aangepast. De toelichting is aangepast zoals beschreven in het antwoord op vraag 1.

7

Hoe gaat u voorkomen dat het aanbod zich niet op grote schaal zal verplaatsen naar de uitgezonderde winkels (tankstations, coffeeshops en gemakzaken) en naar het buitenland?

Het is te verwachten dat het aanbod zich in enige mate zal verplaatsen naar andere winkels. SEO Economisch Onderzoek (hierna: SEO) heeft onderzoek gedaan naar de verwachte verplaatsing van het aanbod als gevolg van het verbod op de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten en horeca-inrichtingen. De onderzoekers verwachten dat het verdwijnen van 6.400 supermarkten als verkooppunt leidt tot ongeveer 800 nieuwe verkooppunten⁵. Samengenomen is dit een verwachte daling van 5.600 verkooppunten. Op termijn, in 2032, zijn tabaksproducten en aanverwante producten alleen nog beschikbaar in speciaalzaken waar alleen de volwassen roker komt.

8

Waarom is het effectief om de uitzonderingen zes jaar langer in de gelegenheid te stellen om tabak te blijven verkopen?

Vermindering van het aantal verkooppunten heeft vermindering van de rookprevalentie tot gevolg, maar heeft ook economische gevolgen. Indertijd is de keuze gemaakt voor een gefaseerde aanpak om ondernemers tegemoet te komen met als doel een mitigerend effect op de economische gevolgen te bewerkstelligen. Een ruimere overgangstermijn en getrapte invoering geeft ondernemers de kans zich aan te passen.

9

Kunt u aangeven hoe het risico op toename van grensoverschrijdende verkoop (met name in grensregios) en de toename van illegale handel is meegewogen bij deze wetwijziging?

In de toelichting is toegelicht dat sinds 2020 Europese regels tegen illegale tabakshandel zijn ingevoerd. Verpakkingen van sigaretten en shagtabak hebben sindsdien een unieke code die de herkomst en locatie van een tabaksproduct aanduidt en een veiligheidskenmerk. Deze verplichting geldt sinds 20 mei 2024 ook voor overige tabaksproducten. Het veiligheidskenmerk is een zegel dat aangeeft dat het geen vervalst product is, in de regel betreft dit het accijnszegel. In de brief die recentelijk door mijn ambtsvoorganger en de beide toenmalige Staatssecretarissen van financiën naar de Kamer is gestuurd, is verder uiteen gezet hoe wordt opgetreden tegen illegale handel⁶.

⁵ SEO Economisch Onderzoek, Beperken tabaksverkoop tot tabaksspeciaalzaken, december 2021.

⁶ Kamerstukken II 2023/24, 32 011, nr. 112.

In de bovengenoemde brief wordt tevens ingegaan op grensoverschrijdende verkoop. Naast dat de meest recente accijnsverhoging rokers heeft doen stoppen met roken, zijn ook de aankopen over de grens toegenomen sinds deze accijnsverhoging. In de hierboven genoemde Kamerbrief wordt het belang benadrukt van het streven naar verdere Europese harmonisatie van tabaksprijzen.

10

Kunt u aangeven welke concrete en effectieve maatregelen worden ondernomen om faillissementen van supermarktondernemers te voorkomen, en om op de plekken (buurten, wijken, dorpen) waar supermarkten verdwijnen de impact op de directe omgeving en leefbaarheid te verminderen?

Het verbieden van tabaksverkoop kan een effect hebben op de economische weerbaarheid van supermarkten in met name kleine kernen. De regering heeft oog voor de noden van deze ondernemers, maar heeft ervoor gekozen het beschermen van jongeren en het belang van de volksgezondheid te laten prevaleren. Om ondernemingen ruimschoots de tijd te bieden om hun bedrijfsvoering aan te passen, is het voornemen om de verkoop van tabak bij supermarkten in 2024 te verbieden sinds 2020 aangekondigd. Daarnaast blijft het kabinet zich onverminderd inzetten voor het behouden en verbeteren van de brede welvaart. Dit wordt onder andere gedaan in de vorm van Regio Deals. Met de Regio Deals gaan het Rijk, regionale overheden, kennis- en culturele instituten, ondernemers en maatschappelijke organisaties een partnerschap met elkaar aan. In deze deals staat het verbeteren van de kwaliteit van leven, wonen en werken van inwoners en ondernemers centraal. Het gaat om het versterken van regionale economische kansen, sociale samenhang en kansengelijkheid, waarbij ook oog is voor de fysieke leefomgeving⁷.

11

Waarom zijn de shishalounges uitgezonderd van het verkoopverbod?

Shishalounges worden voornamelijk van het verkoopverbod uitgezonderd om te voorkomen dat het verkoopverbod leidt tot een de facto verbod op shishalounges, omdat een verkoopverbod ook van toepassing is op aanverwante producten, zoals kruidenrookproducten. Net als bezoekers van tabaksspeciaalzaken zijn de bezoekers van shishalounges bewust op zoek naar deze producten, en komen er dan ook niet toevallig bij de aankoop van andere producten mee in aanraking. Verkoop (en consumptie) vindt in de shishalounges buiten de openbare ruimte plaats waardoor het verkopen hiervan minder bijdraagt aan het ondermijnen van de niet-rokennorm. Deze uitzonderingen komen voorts overeen met het huidige beleid, waarbij wordt gestreefd in 2032 de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten uitsluitend te laten plaatsvinden in zaken die toegespitst zijn op de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten en waar geen minderjarigen komen. Het mogelijke neveneffect dat kopers van tabaksproducten en aanverwante producten in shishalounges in aanraking komen met de verkoop van een waterpijp bestaat, maar een verbod op de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten in shishalounges heeft een dusdanige impact op de bedrijfsvoering van deze ondernemingen dat dat neerkomt op een de facto verbod op shishalounges. Een dergelijke verbod mag niet een neveneffect zijn van een algemene maatregel maar vergt een expliciete beleidsafweging. Op dit moment wordt daar niet voor gekozen.

⁷ Kamerstukken II 2021/22, 29 697, nr. 109.

12

Bent u ervan op de hoogte dat in sommige dorpen binnenkort geen sigaret meer te krijgen is omdat tabak bij het enige verkooppunt – de supermarkt – verboden wordt? Denkt u dat de rokers hierom gaan stoppen met roken en niet over de grens goedkopere tabakswaren gaan kopen?

Ik ben op de hoogte over het verdwijnen van tabaksverkooppunten in sommige dorpen. Voor rokers kan dit ongemak met zich meebrengen. Tegelijkertijd zorgt een vermindering van verkooppunten ervoor dat bijvoorbeeld jongeren minder worden blootgesteld aan sigaretten en vapes en draagt deze vermindering bij aan de norm dat roken of vaperen niet normaal is, hetgeen het doel is van dit verbod. Een wetenschappelijke overzichtsstudie laat zien dat in verschillende landen is gebleken dat de dichtheid van tabaksverkopers een positief lineair verband heeft met het aantal rokende adolescenten⁸. In deze studie is ook een hogere dichtheid van verkooppunten in verband gebracht met meer volwassenen die roken, het minder stoppen met roken, een groter risico op terugval in het roken, en zwaarder roken onder adolescenten en volwassenen. Ook het Trimbos-instituut beschreef in een systematisch literatuuronderzoek de impact van een vermindering van het aantal verkooppunten van tabak. De auteurs rapporteren een verband tussen de dichtheid van het aantal verkooppunten in de buurt van scholen en het aantal rokende jongeren. In het bijzonder lijkt een hogere dichtheid van het aantal verkooppunten de kans om te beginnen met roken onder jongeren te vergroten⁹. Daarnaast stellen de auteurs vast dat verschillende onderzoeken een positief verband aantonen tussen de dichtheid van het aantal verkooppunten en de verschillende indicatoren voor roken onder volwassenen, zoals rookprevalentie en het aantal sigaretten dat men per dag rookt¹⁰. Ook uit wetenschappelijk onderzoek, gebundeld door SEO in hun rapport over het beperken van tabaksverkoop tot speciaalzaken, blijkt dat het verminderen van verkooppunten wordt geassocieerd met een vermindering van het aantal rokers¹¹.

13

Kunt u een reactie geven op het bericht uit het AD van 5 juni 2024 «Geen 27, maar 12 euro voor een pak shag: Nederlanders halen net over de grens «winkelkarren vol tabak»?

In de brief die recentelijk door mijn ambtsvoorganger en de beide toenmalige Staatssecretarissen van Financiën naar de Kamer is gestuurd, wordt ingegaan op grensoverschrijdende verkoop¹². In deze brief wordt het belang benadrukt van het streven naar verdere Europese harmonisatie van tabaksprijzen. Mijn ambtsvoorganger heeft aangekondigd dat hij zich in Europa hier verder voor inzet¹³. Ik zal dit voortzetten.

14

⁸ Marsh et al, Association between density and proximity of tobacco retail outlets with smoking: A systematic review of youth studies, 2020, pagina 2.

⁹ Monshouwer, K., Verdurmen, J. Ketelaars, T. & Laar, M.W. van (2014). Points of sale of tobacco products: Synthesis of scientific and practice-based knowledge on the impact of reducing the number of points of sale and restrictions on tobacco product displays. Utrecht: Trimbos-instituut, p 147.

¹⁰ Idem noot 11, p 21.

¹¹ SEO Economisch Onderzoek, Beperken tabaksverkoop tot tabaksspeciaalzaken, december 2021.

¹² Kamerstukken II 2023/24, 32 011, nr. 112.

¹³ Kamerstukken II 2023/24, 32 011, nr. 112.

Overweegt u specifieke steunmaatregelen aan de 500 supermarkten die mogelijk failliet gaan als gevolg van dit verbod? Hoe worden deze maatregelen gefinancierd?

Overheidsbeleid verandert soms de kaders waarbinnen ondernemingen opereren. In dit geval worden de kaders veranderd om de volksgezondheid te beschermen. De verwachting is dat het verbod op het verkopen van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten het aantal rokers aanzienlijk zal doen verminderen en dat dit tot 2030 zorgt voor ongeveer 120.000 minder rokers¹⁴. Dit betekent een enorme gezondheidswinst en forse verlaging van de kosten veroorzaakt door ziekten die door roken veroorzaakt worden. De regering heeft deze gezondheidswinst laten prevaleren boven de eventuele economische effecten. Om de mogelijke economisch nadelige gevolgen zoveel mogelijk te mitigeren en ondernemers de kans te geven zich aan te passen, is het verkoopverbod op tabaksproducten en aanverwante producten ongeveer vier jaar voor de inwerkingtreding aangekondigd. Ik acht daarom eventuele steunmaatregelen niet noodzakelijk.

15

Waarom wordt de implementatie van het tabaksverkoopverbod bij tankstations, coffeeshops en shisha lounges uitgesteld en in hoeverre draagt deze gefaseerde aanpak bij aan het uiteindelijke streven naar een rookvrije samenleving?

Mijn ambtsvoorganger stelde in zijn brief van 20 november 2020¹⁵ dat vermindering van het aantal verkooppunten vermindering van de rookprevalentie tot gevolg heeft, maar ook economische gevolgen. Indertijd is de keuze gemaakt voor een gefaseerde aanpak om ondernemers tegemoet te komen en hen de kans te geven zich aan te passen en zodoende een mitigerend effect op de economische gevolgen te bewerkstelligen. Uiteindelijk is de verkoop van tabaks- en aanverwante producten in 2032 voorbehouden aan speciaalzaken. Volgens de schattingen van SEO blijven er dan nog ongeveer 1.500 verkooppunten over¹⁶.

16

Waarom beperkt u de keuzevrijheid van burgers door de verkoop van tabaksproducten in gebruikelijke winkelomgevingen zoals supermarkten te verbieden, gezien het feit dat sigaretten al achter gesloten deuren worden verkocht en de verkoop wettelijk beperkt is tot mensen ouder dan 18 jaar? Wat is de toegevoegde waarde van deze maatregel in het beschermen van kinderen en hoe weegt dit op tegen de beperkingen op de keuzevrijheid van volwassenen?

Het kabinet is van mening dat door het aanpakken van de zichtbaarheid én de beschikbaarheid van tabaksproducten en aanverwante producten een substantiële bijdrage wordt geleverd aan het realiseren van een rookvrije generatie per 2040. Het kabinet ziet de maatregelen dan ook als aanvullend op en opvolgend aan elkaar. Een vermindering van verkooppunten vermindert de blootstelling aan tabaksproducten en aanverwante producten en draagt bij aan de norm dat roken en vpen niet normaal is. Uit wetenschappelijke publicaties, gebundeld door SEO in hun rapport over het beperken van tabaksverkoop tot speciaalzaken, blijkt dat het verminderen van verkooppunten is gecorreleerd met een vermindering

¹⁴ SEO Economisch onderzoek, Beperken van het aantal verkooppunten tabak, juli 2020, pagina 49.

¹⁵ Kamerstukken II 2020/21, 32 011 en 32 793, nr. 79.

¹⁶ SEO Economisch onderzoek, Beperken tabaksverkoop tot tabaksspeciaalzaken, december 2021

van de rookprevalentie¹⁷. De verwachting is dat het verbod op het verkopen van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten het aantal rokers aanzienlijk zal doen verminderen en dat dit tot 2030 zorgt voor ongeveer 120.000 minder rokers¹⁸. Zo'n daling zal de kosten verminderen die worden gemaakt voor ziekten die door roken worden veroorzaakt. Daarnaast geven we ook een signaal af aan de nieuwe generaties: sigaretten zijn geen normaal product dat overal verkrijgbaar is, maar een product dat onder veel Nederlanders heeft geleid tot een dodelijke verslaving en verantwoordelijk is voor 19.000 Nederlandse doden per jaar¹⁹.

Naast het beperken van het aantal tabaksverkooppunten zijn en worden ook alternatieve maatregelen genomen, zoals het reclameverbod, het minder aantrekkelijk maken van tabaksproducten en aanverwante producten door neutrale verpakkingen voor te schrijven, accijnsverhogingen en massamediale campagnes.

17

Hoe rechtvaardigt u verdere beperkingen op de verkoop van tabaksproducten in supermarkten wanneer deze al strikt worden gereguleerd, zoals verkoop achter slot en grendel en alleen toegankelijk voor consumenten boven de 18 jaar? Draagt het weren van tabak uit supermarkten bij aan het significant verminderen van blootstelling van kinderen aan tabak, of zijn er alternatieve maatregelen die de keuzevrijheid van volwassenen minder beïnvloeden?

Voor het antwoord op deze vraag wordt verwezen naar het antwoord op vraag 16.

18

Welke noodplannen heeft u genomen gezien het risico dat sommige winkels failliet kunnen gaan als gevolg van dit verbod? Welke noodplannen heeft u opgesteld om dergelijke economische schade te minimaliseren?

Er zijn geen noodplannen voorzien. Ondernemers is geruime tijd geboden om zich op het verkoopverbod voor te bereiden. Voor het overige wordt verwezen naar het antwoord op vraag 14.

19

Hoeveel verkooppunten van tabak zijn er momenteel en wat is de verwachte afname van dit aantal na de wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit?

Voor de inwerkingtreding van het verkoopverbod op tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten waren er naar schatting ongeveer 10.000 verkooppunten²⁰. Onderzoekers van SEO verwachten dat na het verkoopverbod er 6.400 supermarkten als verkooppunten verdwijnen en dat er 800 nieuwe verkooppunten openen. Verwacht wordt dat er netto ongeveer 4.400 verkooppunten overblijven²¹.

¹⁷ SEO Economisch Onderzoek, Beperken tabaksverkoop tot tabaksspeciaalzaken, december 2021.

¹⁸ SEO Economisch onderzoek, Beperken van het aantal verkooppunten tabak, juli 2020, pagina 49.

¹⁹ Trimbos-instituut. Roken: een aantal feiten op een rij. 2024. Raadpleegbaar via <https://www.trimbos.nl/kennis/roken-tabak/roken-een-aantal-feiten-op-een-rij/>.

²⁰ SEO Economisch onderzoek, 2021. Factsheet verkooppunten tabak ultimo 2021. Bijlage bij Kamerstuk 32 793, nr. 646.

²¹ SEO Economisch onderzoek, Beperken tabaksverkoop tot tabaksspeciaalzaken, december 2021.

20

Bij hoeveel tankstations wordt momenteel tabak verkocht?

Volgens de laatste schatting van eind 2021 door onderzoekers van SEO gaat het om ongeveer 2.000 tankstations²².

21

Wat is het beleid omtrent de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten in onze buurlanden België en Duitsland als het gaat om de locaties waar deze producten daar verkocht mogen worden?

De online verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten is al langere tijd verboden in België. Daarnaast geldt sinds 2023 een verbod voor tabaksautomaten. In 2025 wordt de verkoop van tabak en aanverwante producten in tijdelijke verkooppunten zoals festivals, kermissen en markten verboden en zal tevens een verbod in grote supermarkten (>400m²) gaan gelden.

In Duitsland is de verkoop door middel van automaten alleen toegestaan in verkooppunten waar geen toegang is voor jonger onder de 18.

22

Hoeveel budget is er voor de handhaving op het verbod van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten en horeca-inrichtingen?

Het huidige budget voor de handhaving op de Tabaks- en rookwarenwet is in principe toereikend om het verbod op de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten en horeca-inrichtingen te handhaven. Zie voor de benodigde capaciteit het antwoord op vraag 2.

23

Hoeveel capaciteit verwacht de NVWA dat handhaving van deze regelgeving vergt?

Zie antwoord op vraag 2.

24

Krijgt de NVWA extra capaciteit om deze regelgeving te handhaven?

Voor het toezicht op deze regelgeving in de reguliere verkoopkanalen is geen extra budget verstrekt aan de NVWA. De NVWA heeft aangegeven dat het verkoopverbod van tabaksproducten en aanverwante producten in supermarkten en horecabedrijven geen gevolgen heeft voor de benodigde handhavingscapaciteit. Een aantal verbodsbepalingen komt te vervallen, waardoor het toezicht op die bepalingen vervalt. De vrijkomende capaciteit zal worden benut voor het toezicht op de naleving van de nieuwe verbodsbepaling.

25

Vindt er een evaluatie plaats van de wetswijziging en zo ja, wanneer?

Het effect van het verbod op de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten, voor wat betreft het aantal en soort verkooppunten na inwerking van het verbod, zal worden gemeten met de

²² SEO Economisch onderzoek, Beperken tabaksverkoop tot tabaksspecialzaken, december 2021.

gegevens die zullen worden verkregen vanuit de nog in te voeren registratieplicht. Een registratieplicht is opgenomen in een wetsvoorstel tot wijziging van de Tabaks- en rookwarenwet in verband met de invoering van een registratieplicht voor verkooppunten van tabaksproducten en aanverwante producten, dat bij de Tweede Kamer aanhangig is gemaakt²³. Op basis van de registraties kan worden overwogen of een verdere reductie van het aantal verkooppunten wenselijk is met het oog op het halen van de doelen uit het Preventieakkoord.

26

Hoeveel fte zet de NVWA momenteel in voor toezicht en naleving van de tabaks- en rookwarenwet? Kan dit aantal fte worden afgezet tegen de aantallen van de afgelopen vijf jaar?

In 2024 is het aantal fte inspecteurs dat zich bezig houdt met het toezicht op de Tabaks- en rookwarenwet 35. Dit aantal is de afgelopen jaren sinds 2020 vergelijkbaar gebleven. In 2020 heeft de NVWA extra middelen gekregen voor het implementeren van diverse wijzigingen van de Tabaks- en rookwarenwet, zoals het rookverbod op schoolterreinen en het uitstalverbod.

Naast de inspecteurs zijn er ook andere afdelingen binnen de NVWA die bijdragen aan het toezicht zoals de afdelingen Expertise (verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het toezicht), Juridische zaken, Communicatie en de Meldkamer.

27

Hoe ziet de inzet van de NVWA op het gebied van illegale tabakshandel eruit?

Op illegale handel in tabaksproducten, zoals sigaretten, houdt de Douane toezicht. De NVWA houdt toezicht op illegale e-sigaretten, bijvoorbeeld e-sigaretten met een smaakje. Voor wat betreft het smaakjesverbod is per 1 januari 2024 gestart met het toezicht bij de producenten, importeurs en distributeurs. Met dit toezicht zijn al 3,6 miljoen e-sigaretten uit de handel gehaald. De NVWA werkt daarbij ook samen met de Douane om meer zicht te krijgen op de import van e-sigaretten. Daarnaast controleert de NVWA de verkoop via de reguliere winkels en de webshops.

Voorts worden er e-sigaretten verkocht via de niet-reguliere kanalen, zoals via social media. Hier ligt nog een grote uitdaging. De NVWA besteedt hier in toenemende mate aandacht aan. De NVWA heeft sinds januari van dit jaar ruim 1.000 advertenties en posts voor vapes met smaakjes van social media en platformen laten verwijderen. Daarnaast is de NVWA in gesprek met social media platformen om hen zelf actiever dit soort posts te laten opsporen en verwijderen. Overigens zou het nog effectiever zijn als de platforms voorkomen dat dit soort advertenties en posts geplaatst kunnen worden.

Andere voorbeelden van niet-reguliere verkoopkanalen zijn jongeren die op school een handeltje beginnen en branchevreemde bedrijfjes en personen die met de verkoop van e-sigaretten met smaakjes beginnen. Ook is er het gevaar dat de verkoop van illegale vapes via dealers toeneemt en dat deze verkoopwijze meer en meer gaat lijken op het dealen zoals we dat kennen bij drugs. Dit is een verkoopwijze waarop het toezicht van de NVWA niet is ingericht. Het komt steeds vaker voor dat de politie illegale vapes bij dealers aantreft en in dat geval weet de politie de NVWA goed te vinden. Bij vermoedens van criminele structuren achter de verkoop via niet-reguliere verkoopkanalen kan een zaak worden overge-

²³ Kamerstukken II 2023/24, 36 541, nr. 2.

dragen aan de Inlichtingen- en Opsporingsdienst (IOD) van de NVWA. Dit zijn echter langdurige trajecten en er is een beperkte onderzoekscapaciteit.

Er wordt aan gewerkt de NVWA extra handhavingsbevoegdheden te geven om zo effectiever te kunnen handhaven. Zo krijgt de NVWA bijvoorbeeld meer mogelijkheden om verboden producten in beslag te nemen en te vernietigen. Er wordt op dit moment gewerkt aan een wetsvoorstel dat dit mogelijk maakt. Dit is van belang om beter op te treden tegen bewuste overtredders die «onder de toonbank» illegale vapes verkopen. Ook wordt op dit moment gewerkt aan een wijziging van het boetesysteem. Op dit moment wordt bij een eerste overtreding van het smaakjesverbod per merk dat in de handel wordt gebracht een bestuurlijke boete van € 450,- opgelegd. Bij een tweede, derde en vierde overtreding loopt dit op naar respectievelijk € 1.350,-, € 2.250 en € 4.500,-. Bij de wijziging van de regelgeving worden het boeteplafond en de op te leggen boetes verhoogd.

28

Hoeveel fte heeft de NVWA de afgelopen jaren ingezet voor het toezichthouden op (illegale) tabakshandel op straat, websites en social media-platformen?

De NVWA hield al toezicht op de online verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten maar sinds het online verkoopverbod²⁴ op 1 juli 2023 van kracht werd, heeft de NVWA het toezicht op websites en social media geïntensiveerd. Dit toezicht wordt uitgevoerd door circa 5 inspecteurs. Zij voeren daarnaast ook nog andere werkzaamheden uit. Vanwege de complexiteit houdt de NVWA in beperkte mate toezicht op de niet-reguliere handel op straat in verband met de beschikbare middelen en handhavingsmogelijkheden. De politie treft vaker illegale vapes (met smaakjes) aan, en zij melden dit dan aan de NVWA. Afhankelijk van de bevindingen van de politie kan de NVWA dit soort meldingen oppakken.

29

Hoe ziet het toezichthouden en handhaven van de NVWA op straat, websites en social mediakanalen er precies uit? Welke concrete afspraken zijn hierover gemaakt met social mediabedrijven?

De NVWA maakt in het toezicht op webshops gebruik van webscraping, oftewel het scannen van het internet op de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten. Op sociale media vindt het toezicht plaats door het scannen van social media op reclame voor producten waarvoor een reclameverbod geldt. Ook wordt op websites en social media toezicht gehouden basis van meldingen en signalen.

Met verschillende social-mediabedrijven heeft de NVWA afspraken gemaakt over het melden en verwijderen van illegale content (notice and take down procedure). Dit houdt in dat als wordt geconstateerd dat er illegale producten worden aangeboden of dat er reclame wordt gemaakt, dit wordt gemeld bij het social-mediabedrijf. Het social-mediabedrijf wordt hierdoor (mede)verantwoordelijk voor deze uitingen en kan een account of de content dan verwijderen. Daarnaast is de NVWA in gesprek met deze bedrijven om hen zelf actiever dit soort posts te laten opsporen en verwijderen. Overigens zou het nog effectiever zijn als de social media bedrijven voorkomen dat dit soort advertenties en posts geplaatst kunnen worden.

Vanwege de complexiteit houdt de NVWA op de niet-reguliere handel op straat in beperkte mate toezicht in verband met de beschikbare middelen

²⁴ Stb. 2023, 141.

en handhavingsmogelijkheden. De politie treft vaker illegale vapes (met smaakjes) aan, en zij melden dit dan aan de NVWA. Afhankelijk van de bevindingen van de politie kan de NVWA dit soort meldingen oppakken.

30

Hoe gaat de NVWA om met meldingen van illegale tabakshandel op straat, websites en sociale mediaplatforms? Welke acties worden ondernomen na het melden van posts of advertenties waarin (illegale) rookwaren worden aangeboden?

Meldingen worden opgepakt door inspecteurs. De inspecteurs doen onderzoek en voeren waar nodig een controle uit. Als de inspecteur een overtreding constateert, volgt een maatregel zoals een bestuurlijke boete. In het geval van social media wordt het betreffende account of de posts verwijderd door het social media bedrijf na een melding van de NVWA. Vanwege de complexiteit houdt de NVWA op de niet-reguliere handel op straat in beperkte mate toezicht in verband met de beschikbare middelen en handhavingsmogelijkheden. De politie treft vaker illegale vapes (met smaakjes) aan, en zij melden dit dan aan de NVWA. Afhankelijk van de bevindingen van de politie kan de NVWA dit soort meldingen oppakken.

31

Hoeveel websites, social media-posts of -accounts die betrokken waren bij illegale tabakshandel zijn tot nu toe verwijderd?

Het toezicht op het verkoopverbod voor websites en social media is op 1 juli 2023 gestart. In 2023 heeft de NVWA ruim 800 advertenties of posts laten verwijderen. Voor de resultaten van de controles op het online verkoopverbod in 2023 verwijs ik naar de inspectieresultaten van het online verkoopverbod op de website van de NVWA²⁵. De NVWA heeft sinds januari van dit jaar ruim 1.000 advertenties en posts voor e-sigaretten met smaakjes van de social media en platformen laten verwijderen.

32

Hoe verhoudt de toezichts- en handavingsinzet van de NVWA op het gebied van illegale kanalen/verkoop zich tot de inzet op legale kanalen/verkoop? Hoe uit zich dit uitgedrukt in fte?

Het toezicht van de NVWA is primair gericht op bedrijven, zoals de producenten en importeurs van tabaksproducten en aanverwante producten, winkeliers en reguliere websites. Daarnaast wordt er actief gescreend op social media en platformen. Ook acteert de NVWA op meldingen van de Douane en de Politie. Afhankelijk van hun bevindingen kan de NVWA een dergelijke melding oppakken. Het toezicht is daarentegen in beperkte mate gericht op de verkoop via niet-reguliere verkoopkanalen wat verband houdt met de beschikbare middelen en handhavingsmogelijkheden. Dit geldt ook voor de verkoop van illegale producten door straatdealers wat op dit moment toeneemt. In een brief aan uw Kamer van 21 juni is aangegeven dat het aan een volgend kabinet is om een intensivering van de aanpak van illegale e-sigaretten, en het vrijmaken of prioriteren van middelen hiervoor te overwegen²⁶.

33

²⁵ NVWA, 2024. Inspectieresultaten verkoopverbod op afstand voor rookwaren 2023. Beschikbaar via: <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/roken-en-tabak/inspectieresultaten/inspectieresultaten-2023/inspectieresultaten-verkoopverbod-op-afstand-2023>.

²⁶ Kamerstukken II, 2023/24, 32 011, nr. 114.

Bent u voornemens de term «zwakzinnigeninrichtingen» te schrappen uit de wettekst? Zo nee, waarom niet?

In een volgende wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit ben ik voornemens deze term aan te passen naar een term die meer past bij de huidige tijdsgeest.